

КРИЛАТІСТЬ ЯК ІДЕЯ ДУХОВНОГО НАПОВНЕННЯ ЛЮДИНИ У ВІРШАХ І. ГЕРАСИМЕНКА, І. ЗАЛЮБОВСЬКОЇ, Л. СНІТКО, О. САМОХЛІБ

WINGEDNESS AS AN IDEA OF SPIRITUAL FILLING OF A PERSON IN THE POEMS OF IGOR GERASIYENKO, IRYNA ZALYUBOVSKA, LYUDMYLA SNITKO, OKSANA SAMOKHLIB

У статті розкрито особливості віршів сучасних поетів Ігоря Герасименка, Ірини Залюбовської, Людмили Снітко, Оксани Самохліб; розглянуто основні мотиви, образи їхньої творчості; досліджено окремі вірші поетів; представлено аспекти аналітичної діяльності. Метою статті є дослідження образу крил у творчості названих поетів; розкриття сутності образу крил у їхній поезії; показ самобутності образу крил.

Розглянуто окремі вірші поетів, які були представлені в різних альманахах, збірках поезій, на Інтернет-сайтах. Виявлено, що у віршах поетів чільне місце займає образ крил. З'ясовано, що у різні періоди життя ліричних героїв їхній стан, настрої, відчуття залежать від того, наскільки міцні їхні духовні крила.

Образ крил у поезіях названих авторів має традиційне трактування, що бере початок від часів античності, а саме, за Платоном, є символом краси, духовного розуму, злету (філософська традиція). Наслідуючи міфологічно-клерну традицію в розкритті образу крил, поети подають такі значення: пряме – крила як засіб перенесення в просторі в інше місце, найчастіше в те, у якому ліричні герої почували себе щасливими; опосередковане – перенесення в просторі та часі лише уявою туди, куди потрапити неможливо – далека юність, країна вічної молодості, живописний куточок, де, вірогідно, можливо віднайти щастя.

У статті розглянуто образ крил окремо в поезіях кожного автора. З'ясовано сутність понять «крилатість», «розкрилля», «безкрилля». Оскільки світ кожного ліричного героя є особливим, який частково відображає авторські відчуття, то варто говорити про крилатість як шлях до духовності. Розкрито образ ліричних героїв, які мають духовні крила або, навпаки, втратили їх у зв'язку з певними життєвими обставинами. Утрата крил у символічному значенні – це втрата віри, гармонії, духовності, а найголовніше – себе.

Вірші сучасних поетів відрізняються особливою манерою відтворення картини світу, явищ природи, внутрішнього світу героїв, їхнього власного вибору. У ході аналітичного дослідження поезій визначено, що вірші є важливими в аспекті звернення до поняття «духовність».

Ключові слова: крилатість, безкрилля, розкрилля, крила, духовність, злет, самовдосконалення.

The article reveals the peculiarities of the poems of modern poets Igor Gerasimenko, Irina Zalyubovska, Lyudmila Snitko, Oksana Samokhlib; the main motives, images of their creativity are considered; some poems of poets were studied; aspects of analytical activity are presented. The aim of the article is to study the image of wings in the works of these poets; revealing the essence of the image of wings in their poetry; showing the originality of the image of the wings.

Some poems of poets, which were presented in various almanacs, collections of poetry, on Internet sites, are considered. It was found that the image of wings occupies a prominent place in the poems of poets. It was found that in different periods of life of lyrical heroes their state, moods, feelings depend on how strong their spiritual wings are.

The image of wings in the poetry of these authors has a traditional interpretation, dating back to antiquity, namely, according to Plato, is a symbol of beauty, spiritual intelligence, rise (philosophical tradition). Following the mytho-folk tradition in revealing the image of wings, poets give the following meanings: direct - wings as a means of transfer in space to another place, often in the one in which lyrical heroes felt happy; indirect - transfer in space and time only by imagination to where it is impossible to get - distant youth, the country of eternal youth, a picturesque place where it is possible to find happiness.

The article considers the image of wings separately in the poems of each author. The essence of the concepts «wingedness», «winged», «wingless» is clarified. Since the world of each lyrical hero is special, which partially reflects the author's feelings, it is worth talking about wingedness as a path to spirituality. The article reveals the image of lyrical heroes who have spiritual wings, or, conversely, lost them due to certain life circumstances. The loss of wings in a symbolic sense is a loss of faith, harmony, spirituality, and most importantly - yourself.

The poems of modern poets are distinguished by a special manner of reproducing the picture of the world, the phenomena of nature, the inner world of the heroes, their own choice. In the course of analytical study of poetry, it was determined that poems are important in terms of addressing the concept of «spirituality».

Key words: wingedness, wingless, wings, spirituality, takeoff, self-improvement.

УДК 821.161.2.09.-1:130.123.4
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.19>

Небеленчук І.О.,
канд. пед. наук,
старший викладач кафедри теорії
і методики середньої освіти
Кіровоградського обласного інституту
підприємств педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Образ крил посідав чільне місце в літературі античності. Ще давньогрецький мислитель Платон зазначав, що крила мають божественну природу. Під божественним Платон розумів добро, красу, розум. Отже, можемо зазначити, що образ крил мислитель пов'язував із духовною сутністю людини.

Питання крилатості, безкрилля, розкриленості порушують письменники у своїй творчості, зокрема образ крил має місце у творчості Лесі Українки, Богдана-Ігоря Антонича, Яра Славутича, О. Олесья, В. Симоненка, Б. Олійника, Ліни Костенко, Ліни Ланської та ін., у віршах зарубіжних поетів: Ш. Бодлера, С. Гарнера, С. Маларме тощо.

Хоча образ крил доволі поширений у творах літератури, проте у творчості кожного автора він набуває різного значення, має особистісне сприймання, розкриває власне світовідчуття. Отже, можемо вказати на багатогранність зазначеного образу: образ матері, туга за рідною землею, здійснення найзаповітнішої мрії, прагнення вирватися з буденщини та сірості, прагнення до світлого, величного, віддаленого (як варіант – найзаповітніша мрія), прагнення подолати внутрішній конфлікт. І, безумовно, крила як символ духовного злету людини, її самовдосконалення та зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Здавна люди мріяли про польоти. *«Просторинь неба притягувала погляд, а думки давніх людей ширяли там, попід хмарами, а то й сягали вище»* [5, с. 18], – читаємо у статті *«Крила як символ духовного багатства людини, її прагнення до високості (навчально-дослідницька діяльність учнів)»*. І далі: *«Ще давні люди вбачали в польоті щось далеке, недосяжне, але високе, красиве й величне. Тому мотив крил і крилатості став провідним у визначенні їх символічного значення: високості, мрії, сили, піднесення, незалежності»* [5, с. 18].

Питання крилатості знаходять відображення у працях таких дослідників, як Г. Віват, М. Комариця, В. Калашник, Т. Марчук та ін. Образ крил має місце і в авторських працях. Науковець М. Комариця зазначає, що образ крила, *«поєднуючи ідеї польоту і захисту, традиційно вживався для означення духовного пориву людини, її взаємодії з Богом та світом»* [4, с. 58]. Таке божественне начало образу крил зазвичай поєднують із простором, небом, високістю. Так, В. Калашник стверджує, що відбувається *«творче осмислення автором вічної теми про небо...»* [3, с. 94], отже, про політ і, відповідно, про щось набагато вище, ніж просто політ у прямому розумінні слова. Науковець В. Погребенник стверджує, що *«більшість письменників другої половини ХІХ століття була зорієнтована на поєднання компонентів рідного й інтернаціонального фольклору з новочасними літературними засобами з метою органічного й яскравого виразу омріяних ідеалів, утім, по мариністичній канві»* [6, с. 21]. Найчастіше мариністична канва виражалася зображенням чайки та її крил як символу материнства, оберегу, захисту від лихого, а також образ мрії та мистецтва. Дослідниця А. Вараніцька зазначає, що *«ще тисячі років тому люди визначали політ як щось далеке, недоступне і грандіозне. Тому мотив крил та загалом крилатості став провідним у трактуванні їх метафоричного значення: мрії, потужності, натхненності, свободи»* [1, с. 87].

У творах народів світу образ крил набуває різного значення. Що б не означав зазначений образ, проте, на переконання Г. Віват, він є саме таким, *«до висоти якого людині потрібно дорости»* [2, с. 158].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча значна низка праць науковців присвячена розкриттю питання крилатості, а окремі праці розкривають сутність образу крил у ліриці конкретного автора, проте відсутні дослідження творчості сучасних поетів загалом про крилатість. Отже, виникла необхідність розглянути образ крил, зокрема у віршах поетів-земляків, чия творчість є глибинною за сутністю, філософською за спрямуванням, багатою за формою художнього вираження (своєрідні порівняння, засоби, нестандартні образи тощо).

Мета статті. Ставимо перед собою мету – дослідити образ крил у поезії сучасних кременчуцьких поетів Ігоря Герасименка, Людмили Снітко, Ірини Залюбовської, Оксани Самохіб; розкрити сутність образу крил у їхній поезії; показати самобутність образу крил.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено в одному з досліджень, *«крила <...> – символ любові та перемоги і, що цікаво, насамперед перемоги над собою»* [5, с. 18]. Варто пригадати давньогрецькі образи Дедала та Ікара, які є втіленням мрії про польоти, уособленням сили духу та волі, символом віри на шляху подолання перешкод і досягнення мети, витривалості та терпіння.

Крила мали боги, деякі фантастичні істоти, герої, яких боги наділяли крилами для досягнення різних цілей. Згадаймо хоча б такі образи, як Пегас, Ірида, Ніка (давньогрецька), Ра, Ізіда, Гор, Тот (єгипетська) тощо. У цьому питанні поняття «крила» і «крилатість» дещо співпадали, оскільки «крилатість», згідно з Академічним словником української мови, – це властивість мати крила та пересуватися за допомогою них, а в переносному значенні – те, що надихає, підносить людину.

Чільне місце з-поміж сучасних поетів посідають Ігор Герасименко, Людмила Снітко, Ірина Залюбовська, Оксана Самохіб. Розглянемо окремі вірші поетів, у яких має місце образ крил.

Так, у вірші *«До мети долетіти»* І. Герасименка подано неоднозначний образ крил. Насамперед, крила – це те, що може перенести поета в його юність: *«Візьми мене в арктичний край чудесний, / де знов себе відчую молодим»*. За описом автора спостерігаємо, як його ліричний герой за допомогою крил міг би перенестися у той час, коли настає період дорослішання, коли він знаходить себе на життєвій стежині (*«Де я і спокій, і себе знайду, / як лабіринтом тріщин і торосів / зійду на Полюс...»*). Тож можемо констатувати, що крила у поданому контексті вірша мають такі значення: мрія, юність, спокій, дорослість, життя на «Полюсі».

У другій частині вірша бачимо ліричного героя в той період життя, коли пройдено певний шлях, щось досягнуто. Трапляються такі образи: втома-пурга, останні двері до мети, негода-судьба, рани

і жалі. З-поміж життєвих перешкод з'являється образ крил, однак він інший, ніж у першій частині вірша. Автор зізнається: «...А як на біду / я упаду під втомулю-пургою / біля останніх до мети дверей...», от тоді хай героя «...понесе з нестримною жагою / до Полюса / на крилах / крижаних!». Крила у цьому контексті символізують віру, надію, сподівання, є засобом подолання перешкод, порятунком у «боротьбі з негодою-судьбою» тощо.

Інший образ крил бачимо у вірші «Другу». Із вірша стає зрозумілим, що так автор звертається до «Полюса» чи Крайньої Півночі. Той друг-полюс дав ліричному героєві ляпаса, від якого той не міг тривалий час прийти до тями. Крайня Північ – це далеко не романтика, як уважалося героєві. Це хижий океан, крижане море з нартами, собаками, лижами, з рогами торосів, густі пурги з гостро-злючими стрілами. Тож автор зізнається: «Сам крижаний – по морю крижаному». І за тим усім – крижане серце як і все довкола, солоність бризок, гірка солоність сліз, отже, «все знищено»: мрії, сподівання, очікування. Тому заповітне бажання автора дійти, а ідучи, думати «немов ідеш додому / у хату материнську споришем!». Та сил стає все менше і менше, оскільки «її крило [Півночі] / страшне вугільно-чорне / вугільно-чорним розпачем огорне». Немає нічого страшнішого у тій «білій безмовності» (Джек Лондон), ніж розпач. Від тіні того крила прірва стає ще більшою. Одна надія на Полярну зірку, оскільки білі крила знесилені, щоб летіти. Образ саме чорних крил у поданому вірші є символом безнадії, втрати сил, віри насамперед у себе, а це набагато страшніше.

У продовження теми Крайньої Півночі у вірші «Дружині-ожині» автор пояснює свій намір побувати «у білій пустелі». У жартівливій формі поет описує дружину, яка, «мов ожина дика», «витка, чіпка і гостра на язик». Тому ліричний герой і «втік від отих утїх». Коли ліричний герой потрапив на Північ, на його шляху виникли ще більші перешкоди порівняно з дружиною: «тороси, непролазні, як ожини», «і гострі, як ожини шпичаки», «і криги дрейф нагадував ожини / повзучу хитрість і повзучу злість», «і три доби ожиною пуржило, / густою і колючою до сліз». Усе те змучило ліричного героя. Однак, незважаючи на перешкоди та важкі життєві випробування, автор відчуває неймовірну радість і зізнається: «Але мені вдалося доторкнутись / до Полюса / рожевого крила!». Образ крила – символ віри, чогось світлого, неочікуваного, далеко, неосяжного і... вічного.

Цікавим, з огляду теми крил, є вірш «Сніг і дош». Автор описує те явище, коли все перемішано: «то мокрий сніг, / то сніжний дощ...» Від того смуток на душі. Як наслідок, «і тонуть крила почуттів / в розлуки чорному болоті, / і тонуть крила почуттів / у запитань / круговороті». Проте ліричний герой убачає і щось інше: «та свічки вогник в тьмі

не зник, / і сходи квітів весняних / в ранкових сутінках помітні». А тому має надію, що така негода минеться, і тоді «у квітах вигрію свічу, / у квітах вирівняю кроки – / і крізь негоду полечу / на крилах світлих і високих!». У поданих рядках убачаємо традиційне значення образу крил, яке бере початок від платонівської доби, – високість і краса.

Образ крил у творчості І. Герасименка символізує образу – «з крилом побитим йшов гуляти», тому «сьогодні серце не крилате», і від того ліричний герой «не літає, а бродив»; утрату сили, розпач чи навіть слабкість – «не те що піснею орлиною, / бо не сталеве це крило». Повертає ліричного героя до життя, відновлює його силу й життєву енергію звичайний плід ясена, який у народі називають «крилаткою». Запустити крилатки, до того ж так, щоб вони кружляли, було улюбленим заняттям дітей. Тож не випадково саме плоди ясена нагадали ліричному героєві про світлі та щасливі дні. Отже, і «бджолою серце загуло», і крило відновилося «плодами ясена крилатого» («Ясенотерапія»).

Подібне значення образу крил знаходимо у вірші «Нам і весні з побажаннями». Крила не такі міцні, тож не тримають достатньо, від того сум ліричного героя. Бентежить душу ліричного героя відчуття того, що «ми – сумні, немолоді». Однак утіхою героєві є кохання та кохана, з якою ліричний герой гуляє поміж кленами. Отже, «життя триває і Весна тримає». А двоє закоханих людей ідуть поряд, «відроджені врунами». І клени, і весна, і присутність коханої роблять ліричного героя щасливим. Тож він почуввається окрилений: «А хто там роз'ярився разом з кленами? / То ми, кохана, з крилами, то ми!».

Розкрилля й окриленість від кохання відчуває ліричний герой вірша «Кохання – від равлика до орла». Автор зізнається, що «хоч дійсність тиснула» і ліричний герой був змушений іти крізь ту «злочинну дійсність», однак він «...зберігся від наруг і згуб, / закований, захований у пісню, / у казку-ласку рук Твоїх і губ». Від відчуття щастя у ліричного героя «спалахнули крилами рамена – / з душею повернутися орлиною, / з кохання незгасимою перлиною!».

Глибиною змісту, філософського світосприйняття, особливим баченням навколишньої картини з-поміж інших вирізняється вірш «Небесним друзям і земним». Ліричний герой зізнається, що він «...кидав чорний хліб гракам», «щоб не змогла зимова лютя / Жбурнути їх в безодню смутку», тим самим «негоду налякав», оскільки ні мороз, ні чорна глиб не знищили птахів. Відчуття радості переповнює душу ліричного героя. Він розуміє значущість хліба, вбачаючи в ньому більше ніж порятунк. «А грак виблискує пером, / Як зачарована жар-птиця». Однак негода не скінчилася, хоча «...сонце свіже, запашне / Смакує під святковим

кленом». У сподіванні на порятунок ліричний герой звертається до грака з проханням: «Тебе я спас, врятуй мене / Крилом вогненным і натхненным». У цих словах автора вбачаємо істинність виразу: «Допомагаючи комусь, ми допомагаємо собі». Тож образ крила є символом укриття не лише від негоди, а й символом порятунку, віри у те, що за допомогою вірного крила вдасться наперекір негоді дібратися до берега і найважливіше – залишитися живим.

Отже, дослідивши образ крил у поезії І. Герасименка, можемо стверджувати, що поданий образ є багатограним і набуває особливого авторського змісту, що й робить його більш увиразненим.

Образ крил знаходимо у віршах І. Залюбовської, зокрема у вірші «Сонечко ти моє...». Одним із величніших людських почуттів є кохання. Це почуття допомагає усвідомити власну значущість, робить людину кращою у власних думках і діях, пом'якшує душу, загоює душевні рани. Від того тепло не лише в оселі, а й у душі, отже, розправляються крила. Не лише крила душі звільняються від спогадів, думок, колишніх утрат, а й «ніч розправляє крила». Саме відчуття крилатості та суголосся ночі з душею ліричної героїні допомагає їй звільнитися від переживань, по-новому розправити крила, «ухопити» відчуття окриленості та утримувати його певний час, оскільки воно може швидко відлетіти з опалим цвітом яблуні або ж зникне чи у темряві ночі, чи під снігами.

«Встала обида в силах Дажьбожого внука, / Вступила дівою в землю Трояна, / Сплеснула крилами лебединими на синім морі / Біля Дону...» – ці рядки зі «Слова о полку Ігоревім» взяті епіграфом до вірша «Обида». Двобій смерть, тінь нахрест, розкраяний простір, кривава борозна, нива, брехнею скороджена, кров'ю полита – це наслідки обиди. Причиною стає те, що два чорних крила (злість, розбрат, ненависть) пересилили два білих крила (злагоду, мир, любов). Тож у контексті вірша І. Залюбовської вбачаємо одне з традиційних значень образу крила – любов. Немає любові – немає злагоди та порозуміння. Ця вічна тема турбує поетесу.

Продовження теми кохання читаємо у вірші «Чорно-золоте». У вірші постає тема «чужої любові». Лірична героїня вірша зізнається, що «напівпрозора тінь її крила / така важка / і дихати несила / вона б мене у землю втолочила...». Вкотре бачимо образ чорного крила, який здійснюється над людиною, руйнує її сутність. Тому важливо не втратити себе, піддаючись чужій любові, оскільки вона «тавром у серці / випече сумління / і чорну тінь / і сіру тінь від тіні / її золото-чорного крила».

Відомо, що тривалість життя людини залежить від того, скільки буде витися нитка її власної долі. Однак довжину нитки визначає небесна пряля, яка може у будь-яку хвилину перерізати нитку. Така

основна тема вірша «Пряля». Беручи уже відомий сюжет, Ірина Залюбовська переосмислює давній переказ про людську долю. Тема непорозуміння між людьми хвилює поетесу. Воно нищить стосунки між людьми, тому і звучать як попередження рядки вірша: «Пряля глузливо згори стежить: чи не пора обірвати нитку?». Непорозуміння, сварки ще більше віддаляють людей один від одного, а отже, знищують почуття любові. Від того «відчай накриє крилом чорним, / смутком накриє крилом сірим». Тож важливо зберегти в душі любов один до одного, не дозволити чорним і сірим крилам панувати над білими, адже «серце до серця шука стежку, / тіло до тіла шука хвиртку».

У вірші Л. Снітко «Коли жити було не сила...» читаємо: «Коли жити було несила, / коли кожен подих гірчив, / я на березі склала крила, / на піску понурім нічним». В один катрен поетеса вклала надзвичайно багато. Можемо з'ясувати розуміння рядка «Коли жити було несила» – це розчарування, зневіра, життєві негаразди, невдачі, фізичний біль тощо. А тому і «склала крила» – втратила силу, енергію, віру. Тож одним із рішень ліричної героїні було «уступити у темні вод». Однак десь за спиною пролунав дзвінкий дитячий сміх, який і зупинив героїню від її «добровільного ешафоту». Настає прозріння, а лірична героїня усвідомлює сутність життя – «не наспіли смерті жнива». Її крила відроджуються – це і чисті променисті світанки, і дитячий сміх, що символізує майбутнє, і та ж вода, однак не як морок, який поглине тіло, а відродить душу.

Образ крил бачимо у вірші «Крила» Оксани Самохліб. Початок вірша – це трансформоване народне прислів'я «Хочеш мати крила, то ламають ноги». Читаємо: «Як хочеш мати крила для польотів, / Терпи, життя тобі зламає ноги...». Далі поетеса розкриває сутність поданих рядків. Крилатість – це рух уперед, прагнення до чогось кращого, чисте кохання без фейків, самотності, несхожості з іншими. Однак, як стверджує авторка поезії, такі люди найбільше страждали. Вони платили за все це навіть ціною власного життя. Однак у вірші закладена думка про те, що якщо людина вибрала саме такий шлях, то вона не повинна відмовлятися від нього, адже «розрадою тобі сам шлях до неба», оскільки «себе відчутти справжнім – те найважче». На переконання поетеси, крилатість і визначається тим, що людина не шукає інших шляхів, а вірна одному – «шляху до неба».

Висновки. Дослідивши образ крил у творчості кременчуцьких поетів, можемо зазначити, що він багатограний, багатоаспектний, неоднозначний. Під дією різних життєвих обставин людина може зламатися фізично, втратити внутрішню силу, життєву енергію, тому одним із завдань для ліричних героїв є відновлення себе, власних сил, щоб

рухатися далі на шляху досягнення мети і, що важливо, дійти до розуміння духовної сутності людини. У символічному значенні це означає відновити, «полатати» крила, зробити усе можливе, щоб не зупинитися, а рухатися вперед.

У процесі дослідження ліричних творів сучасних поетів виявлено, що вони наслідують філософську, міфологічну, фольклорну, культурологічну традиції у розкритті значення образу крил. Можемо стверджувати, що розглянуті вірші сучасних поетів вирізняються глибинністю змісту, філософським світосприйняттям, глибиною духовної сутності та втілення. Крилатість для ліричних героїв означає духовне зростання, духовне збагачення, злет, уміння долати перешкоди та не зупинитися на пів дорозі в досягненні найзаповітнішої мрії.

У процесі аналізу віршів робимо висновки про те, що вони самобутні, особливі, глибинні, створені на основі поєднання різних традицій у розкритті образу крил. Керуючись літературознавчою концепцією символіки образу крил, поети застосовують як загальноприйняті значення (крилатість, розкрилося, безкрилля, злету, сходження), так і особистісні (сірість, буденність, утрата віри, відсутність упевненості, перешкоди, негаразди, зневіра, сум'яття душі або ж, навпаки, збагачення (культурні надбання), світлість, святковість, віра, упевненість, перемога (над природними явищами та стихіями, відстанню, часом, станом, можливостями), успіхи, спокій, надія тощо). Вони мають стати значущим відкриттям сучасної української поезії. Вірші можуть бути предметом роз-

гляду та вивчення у контексті прочитання розділів «Сучасна українська література: поезія» та «Література рідного краю» і можуть бути проаналізовані під час уроків додаткового читання, оскільки являють собою найкращі зразки сучасної української літератури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вараніцька А.В. Лінгвокультурна специфіка перекладу поетичних творів Ліни Костенко англійською мовою. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу* : збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції, 25 березня 2021 р. ; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 86–88.
2. Віват Г.І. Зооморфна та орнітоморфна символіка в поетичному світі І. Калинця. *Філологічні трактати*. 2012. Т. 4. № 3. С. 157–161.
3. Калашнік В.С. Мовні засоби лірики Андрія Малишка (зі спостережень над поезіями циклу «Дорога під яворами»). *Людина та образ у світі мови: вибрані статті*. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. С. 94–100.
4. Комариця М. Християнська міфологічна інтерпретація символу «крила» в українській поезії. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 6. С. 58–61.
5. Небеленчук І.О. Крила як символ духовного багатства людини, її прагнення до високості (навчально-дослідницька діяльність учнів). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2015. № 2. С. 18–21.
6. Погребенник В.Ф. Фольклоризм української поезії (остання третина XIX – перші десятиліття XX століття) : посібник. Київ : Юніверс, 2002. 158 с.